

ПРОМЕНА ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА У КУЛТУРИ ПЛАНИРАЊА У СРБИЈИ НА НИВОУ ГЕНЕРАЛНОГ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА

CHANGE OF PUBLIC INTEREST IN THE PLANNING CULTURE IN SERBIA AT THE LEVEL OF GENERAL URBAN PLAN

Награђена докторска дисертација

Годишња награда „Милорад Мацура“ за најбољу докторску дисертацију у области Архитектуре и урбанизма одбрањену у 2023/24. години

Универзитет у Београду - Архитектонски факултет

Кандидат: др Ана Граовац

Ментор: др Марија Маруна, редовни професор, Универзитет у Београду – Архитектонски Факултет

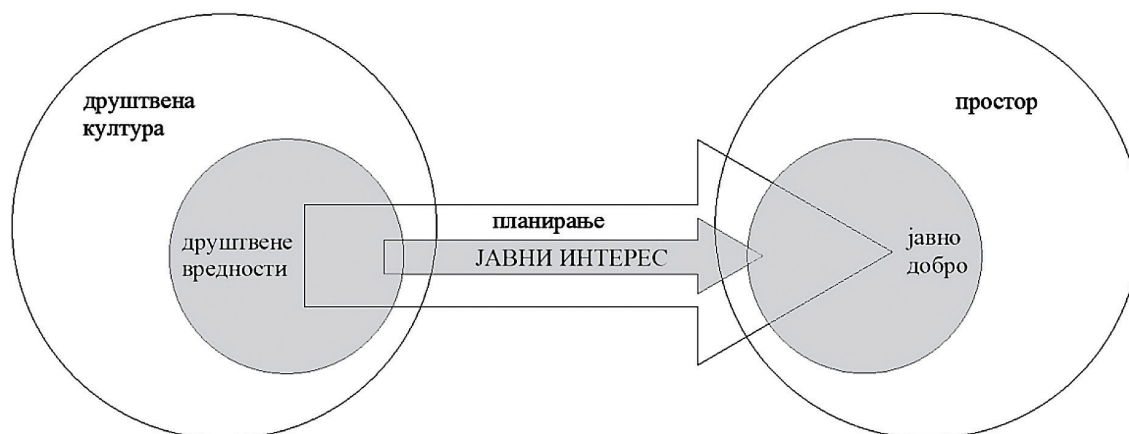
Докторска дисертација др Ане Граовац *Промена јавног интереса у култури планирања у Србији на нивоу генералног урбанистичког плана*, бави се истраживањем односа између концепта јавног интереса и културе планирања. Дисертација представља иновативан и суштински важан приступ разумевању савремених изазова у планирању простора, посебно у контексту постсоцијалистичке транзиције у Србији. Централно питање дисертације се тиче начина на који културни оквир утиче на начине формулисања и спровођења јавног интереса у урбанистичком планирању. Полазећи од претпоставке да се јавни интерес не може разумети изван конкретног друштвеног и културног контекста, у дисертацији се истражује како се тај концепт обликује унутар специфичне културе планирања, као скупа вредности, институционалних образаца, професионалних пракси и правних механизма.

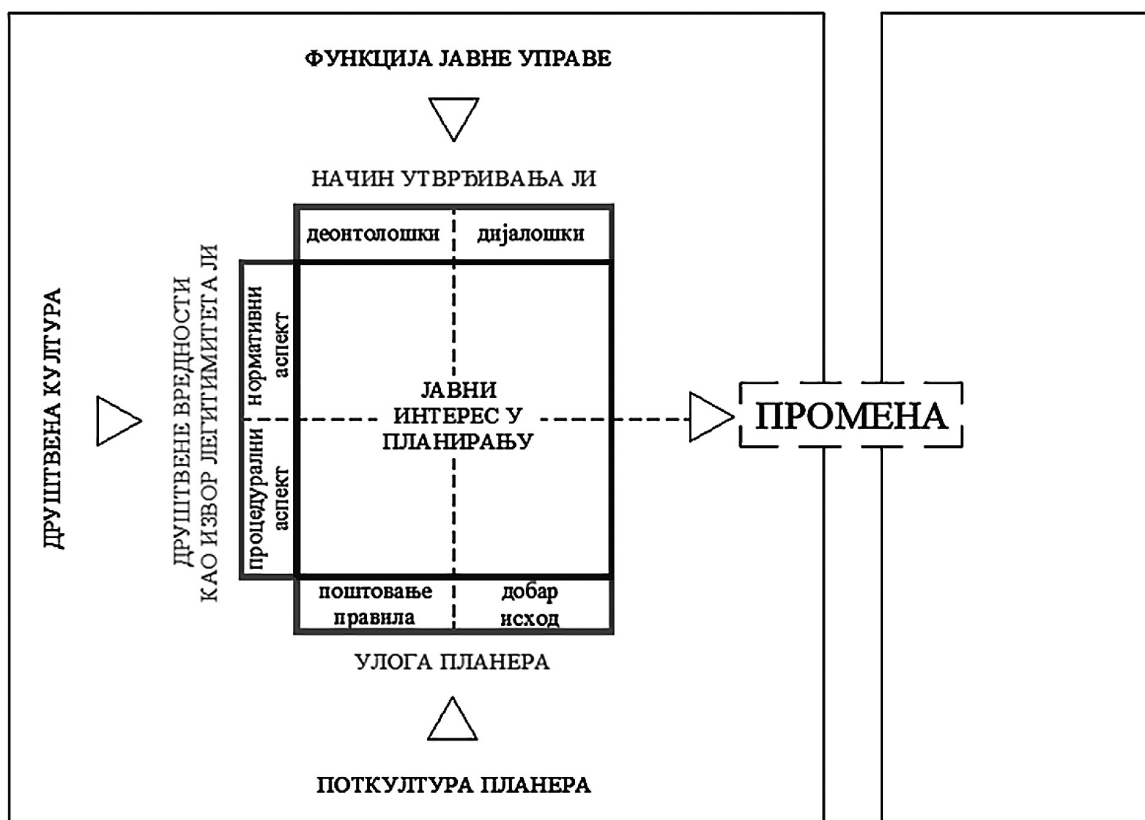
Дисертацију карактерише оригинални концептуални оквир у којем се култура планирања поставља као аналитички апарат за праћење трансформације јавног интереса. Кроз пажљиво постављену методологију, истраживањем су дефинисане три кључне перспективе које повезују културу планирања са јавним интересом: (1) вредносна перспектива

која одражава шире друштвене норме и легитимитет, (2) институционална перспектива која се односи на улогу државе и администрације и (3) професионална перспектива која се односи на етику и улогу самих планера. Ова подела омогућава увид у различите механизме кроз које јавни интерес добија своју форму у планским документима и процесима планирања. Истраживање јасно показује да се јавни интерес не може редукovati на једноставан нормативни оквир, већ да је условљен сложеним интеракцијама између друштвених вредности, институционалних правила и стручних одлука. Управо та комплексност представља централну тачку квалитативног истраживања заснованог на темељној анализи теоријских извора, законодавног оквира, урбанистичких планова и процеса планирања.

На примеру Србије у периоду постсоцијалистичке транзиције, истраживањем су идентификоване специфичне промене у култури планирања које су утицале на трансформацију схватања јавног интереса. Истраживање показује како је, са преласком из централизованог у плуралистички модел управљања, јавни интерес постао подложнији тумачењима и преговарању, али истовремено

Сл. 1. Однос друштвених вредности, јавног интереса и јавног добра у ширем контексту односа друштвене културе, планирања и простора

Сл. 2. Јавни интерес у култури планирања – промена кроз секвенце

и све мање јасно дефинисан у нормативном смислу. Посебно је интерпретирана улога државе у овом процесу, кроз указивање на повлачење државне регулације пред притисцима интересних група, које води ка ерозији јавног интереса као појма опште добробити. Показано је да у том контексту улога планера постаје кључна, обзиром да поред техничких знања суштински значај представља његова етичка одговорност према заједници.

Истраживање је фокусирано на детаљну анализу генералних урбанистичких планова Београда и одговарајућег законодавног оквира у периоду од деведесетих година прошлог века до данас. Резултати истраживања показују да је култура планирања у Србији пролазила кроз низ значајних трансформација под снажним утицајем политичких и економских промена. Уочени тренд показује да се јавни интерес све више интерпретира кроз призму економске рационалности која доводи до маргинализације друштвених и еколошких аспеката планирања. Дисертација пружа убедљиве аргументе за потребу обнове нормативних основа јавног интереса, као и за јачање институционалних капацитета и професионалаца у заштити јавног добра.

Дисертација нуди вредну идеју да се култура планирања може посматрати као динамичан оквир у којем се јавни интерес формира. На овај начин се креира простор за нове интерпретације и истраживачке приступе у различитим друштвено-културним контекстима чиме дисертација превазилази границе локалне студије и добија шири академски значај. Поред несумњивог академског доприноса разумевању односа јавног интереса и културе планирања, дисертација је од значаја и за професионалну праксу, нарочито у домену евалуације планских докумената. Изнад свега је наглашена потреба за јачањем етичке и институционалне одговорности у заштити јавног интереса.

др Марија Маруна, редовни професор, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет